Төлен Әбдік шығармаларындағы психологизм

Төлен Әбдік

Төлен Әбдік

- Қостанай облысының Жангелдин ауданына қарасты Көкалат ауылында туған.
- Қазақ мемлекеттік университетін бітіргеннен кейін "Қазақстан пионері" (қазіргі "Ұлан") газетінде, "Жалын" альманағында қызмет атқарды.
- "Қазақфильм" киностудиясының бас редакторы;
- Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінде нұсқаушы, сектор меңгерушісі, "Қазақ әдебиеті" газетінің бас редакторы,
- Қазақстан Жазушылар одағының екінші хатшысы;
- 1994 ж. ҚР Президентінің көмекшісі;
- 1997 жылдан Қазақстан Президенті аппаратында ішкі саясат бөлімі меңгерушісінің орынбасары.

Әдебиеттегі психологизм

кейіпкердің ойы мен іс-әрекетінің кереғарлығы, сана қақтығысынан тұратын ерекше көркемдік жүйе. “Алайда осы жерде ескерер бір жәйт - әдеби психологизмде автор мен кейіпкердің ой-толғаныстары мен ой ағымдары, сана қақтығыстары қайшылыққа толы болса да жүйеліліктің сақталатындығы, ал модернистік бағыттағы жазушылар пір тұтатын « сана тасқынында» жүйеліліктің ауылы алыс екендігі” /5,74/.

«Кез келген жазушы психолог бола білуі керек. Ол кейіпкерлердің типтік характерін суреттеп қана қоймай, сол характердің бұлтартпай сендіретін психологиялық мотивировкасын көрсете білген жөн»

Зейнолла Қабдолов

Психологиялық шығарманың өзіне тән жанрлық ерекшеліктері:

1

2

3

4

“Оң қол” шығармасы

Бас кейіпкер Алманың өз ажалына өзі себепші болуы;

Адамзаттағы қостұлғалылық;

Діни түсінікпен байланыстыру.

Сыни пікірлердегі жаңаша бет бұрыс;

Арада ұзақ уақыт өтсе де өзектілігінен айнымаған туынды;

“Парасат майданы”

Күнделік иесі жер бетін мекендеген адамзат баласының рухымшылдық, аяушылық, жанашырлық, ізгілік жолындағы жанпидалық үшін өз-өзімен күнделік жазбалары арқылы санасымен күреседі.

Маңжанның “Сұм өмір абақты ғой саналыға” деген жыр жолын өзіне серік етеді. Арсыздық пен әділетсіздікке, өтірікке еті үйрену, соны дағдыға айналдыру – қауіпті құбылыс. Жалған дүниеде қаншама пенделер осы кепті киіп, соған мойынсұнды.

Повесть кейіпкері жалпы адамзаттық құндылықтарды ойлап, адамзат келешегі туралы толғанады.

"...кереғар екі күш қалайша өздерінің мән-мағыналарынан айырылуға тиісті? Неге ақ пен қара, адал мен арам, ізгілік пен қиянат іштей былығып, бір-бірімен мидай араласуы керек? Екеуі бір табаққа симайтын құбылыс. Алайда екеуінің бір табақта жатқаны кімге керек болуы мүмкін? .... Осының бәрі меніңше, адалға да, арамға да, ізгілікке де, қиянатқа да жататын рухани қосмекенділердің көбеюінен"

Повесте сюжет негізгі қызмет атқармайды, негізгі конфликт адам болмысының қиын да күрделі рухани мәселелерін шешуге талпынғын кейіпкердің ішкі коллизиясында дамиды.

“Тозақ оттары жымыңдайды”

Жазушы зұлымдықтың қатал табиғатын көрсету үшін ол, тіпті, тұтас бір тайпаның жанын құрбандыққа шалып жіберуден тайынбайды.

Шығарманың басты кейіпкері – Эдуард Бейкер. Өркениет әлемінде төңкеріс жасаған ұлы – ғалым.

“Әке” және “Тозақ оттары жымыңдайды” туындыларындағы кейіпкерлер үндестігі:

Сейсен шалдың тағдыры арқылы суреттеледі;

Эдуард Бейкердің баяндауы арқылы беріледі;

Қос шығарма да жоғалған, адасқан ұрпақ мәселесі;

Заманның азғындауы, өркениеттің әкелген қасіреттері. Бұл трагедиялар кейіпкердің жанайқайымен беріледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Майтанов Б. Суреттеу мен мінездеу. – А: Жазушы, 1991
2. Қабдолов З. Сөз өнері. Алматы: Қазақ университеті, 1992 -350 бет.
3. Кеңшілікұлы А. Парасат майданы // Жұлдыз. -2002. №11. 184-200 б.
4. Мәуленов А.А. Төлен Әбдіктің “Парасат майданы” повесіндегі модернистік бағыттағы көркемдік ерекшеліктер // қазақстан ғылымы мен өнері.- 2010. №6
5. Жанұзақова Қ. Мәңгілік майдан // Жұлдыз. -2008. №4. 196-199 б.

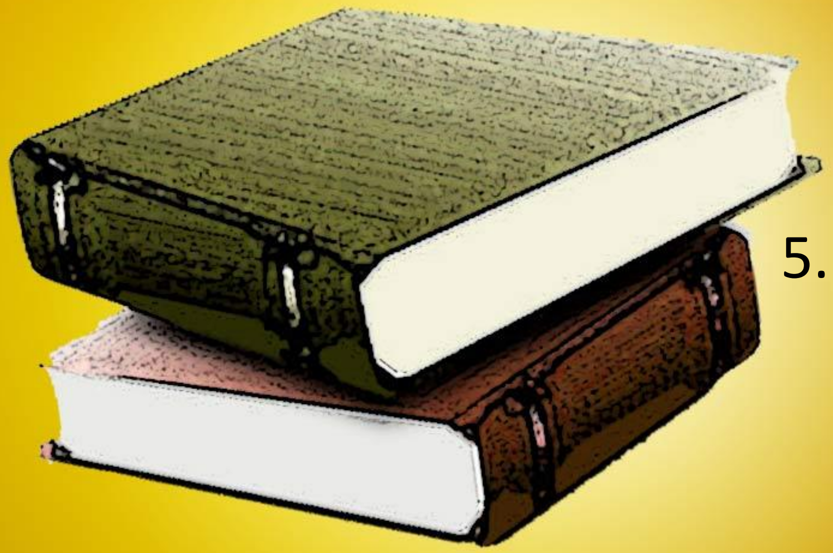

www.hotdw.com